

« zurück blättern vor »

BUDYNEK subst. m., ab 1588. **1)** ‘Bauwerk, Gebäude’ – ‘budowla, gmach’: 1600 KlonWor 49, SPXVI *Dopieroż się do moŝzen proŝtaczkowie máiq: Ná kościelny budynek hoyną ręką dáiq.* ◦ 1641 K.Opal.Sat. 249 *Bo z kogoż to, dla Boga, nie szydzą, gdy baczą, Że się nad swoje siły i dostatki piąć chce I zrównać z możniejszemi, co już nie podobna, A tymczasem fabryki, ojcowskie budynki Lecą, gniją kosztowne pałace, kościoły.* ◦ (1778–1784) 1829 Kras.Podstoli 246, DOR *Budynki czy mieszkalne, czy gospodarskie, nie mogą być dobrze utrzymane przy szczupłym majątku.* ◦ (1814) 1818–1822 Śniad.Zagajenia 281, DOR *Ci sami ludzie, którzy wynieśli i powiększyli niezmiernie budynek prawdy w matematyce, byli poprawicielami i prawodawcami fizyki.* ◦ 1854 Pług Zagon II 307, DOR *Schludny, białutki, stoną kryty domek z zielonym podwórkiem, otaczają porządne gospodarskie budynki.* ◦ vor 1900 Sw *Od jednej iskry cały budynek się pali.* ◦ (†1912) 1950 Prus Kart. I 163, DOR *Na środku rynku wznoszą się Sukiennice, budynek około dwustu łokci długi, bardzo stary.* ◦ 1952 Szwank Warsz. 176, DOR *Budynki fabryczne skupiały się przeważnie na Powiślu.* – SPXVI, CN, TR, L, SW, LSP, DOR sowie BAN. **2)** ‘moralische Erbauung’ – ‘kształtowanie pod względem moralnym’: (1620) 1623–1628 Birk.Dom. 56, L *Na każdym miejscu uczciwie ŝtoycie, i budynkowi bliźnych wiernie służcie.* ◦ 1627 Birk.Chod.Weyh. 362 *Czy niewiemy / iż iefli ziemski dom naŝ tego mieŝkania obálony będzie, iż budynek z Bogą mamy, dom nie ręką czyniony, ále wieczny w niebieŝiech.* ◦ [LBel.] (1663) 1922 J.B.Zim.Siel. 151 *Naleźli i na ziemi, jako z Bogiem mieli Walczyć, kiedy czartowskie ręce podnieść śmieli Na kaptany i służby Bogu poŝwięcone, Na budynki imieniu jego wystawione.* – L (zan.), Sw (stp.). **3)** ‘Bauweise’ – ‘sposób budowania’: [hapax] (1621) 1643 Cn.Th. 52, L *Dobrego budynku dom, cały, dobrze budowany.* – CN, L, SW (m.u.) sowie BAN. **4)** ‘Hausbau’ – ‘budowanie, stawianie domu’: [hapax] 1646 Star.Dw. 74, L *Ktoby się ieno chciał budować, mógł w lasach iego rąbać drzewo do budynku przez trzy lata.* – L, SW sowie BAN. ◊ **Etym:** mhd. **buoding*, *būding*, LSP. ◊ **Der:** *budynkowy* adj., (1588) 1644 Gostom.Ek. 161, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *budyneczek* subst. m., (1850) 1948 Krasz.Jaryna 18, DOR, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *budynkowe* subst. n., vor 1900 Sw, zuerst geb. Sw, nur für Inh. 1; *budynczysko* subst. n., zuerst geb. Sw, nur für Inh. 1. ❖ Auch wenn mhd. **buoding* nicht direkt belegt ist, wäre diese Form mit dem im westlichen Franken um 1400 häufigen Suffix *-ing* (LEHR-SPLAWIŃSKI, s.u.) jederzeit generierbar. LEHR-SPLAWIŃSKI, der diese Etymologie vorschlägt, denkt an vier getrennte Entlehnungen mit dem Stamm *buod-*, von denen allerdings nur zwei direkt belegt sind (*buode* ‘Bude’ und *buodan*, †*budować*).

Vgl. auch *budulec* (↑*budować*). Allerdings schließt der späte Erstbeleg (*budynkowy* 1588), verglichen mit den frühesten Belegen für ↑*budować* (Ableitungen bereits 1398), die Hypothese einer polnischen Ableitung vom Verb ↑*budować* nicht aus.

« zurück blättern vor »